

2016. május

Jelenségnaptár

HOLDFÁZISOK

Május 6.	19:29 UT	újhold
Május 13.	17:02 UT	első negyed
Május 21.	21:14 UT	telehold
Május 29.	12:12 UT	utolsó negyed

A bolygók láthatósága

Merkúr: A hónap elején még bő egy és negyed órával nyugszik a Nap után, jól látható este a nyugati látóhatár közelében. Láthatósága azonban romlik, 9-én már alsó együttállásban van a Nappal, és **átvonul a napkorong előtt**. A hó végéig nem kerül megfigyelésre kedvező helyzetbe.

Vénusz: A Nap közelsége miatt nem figyelhető meg.

Mars: Este kel, egész éjszaka megfigyelhető alacsonyan a déli égen. 22-én szembenállásban van a Nappal, de mivel még ezután is közeledik a Földhöz, legjobb láthatóságát a hónap végén éri el. Fényessége $-1,5^m$ -ról $-2,1^m$ -ra erősödik, majd kissé csökken $-2,0^m$ -ra. Látszó átmérője $16,1''$ -ről $18,6''$ -re nő.

Jupiter: Magasan látszik az éjszaka első felében a nyugati égen, hajnalban nyugszik. Hátráló mozgása 9-én előretartóvá változik a Cancer csillagképben. Fényessége $-2,1^m$, átmérője $39''$.

Szaturnusz: Hátráló mozgást végez a Ophiuchusban. Késő este kel, az éjszaka nagyobb részében megfigyelhető alacsonyan a déli égen. Fényessége $0,1^m$, átmérője $18''$.

Uránusz: A hónap második felétől újra kereshető, hajnalban kel. Napkelte előtt a délkeleti ég alján, közel a látóhatárhoz látszik. Előretartó mozgást végez a Piscesben.

Neptunusz: A szürkületben kereshető a Vízöntő csillagképben, a délkeleti látóhatár közelében. Előretartó mozgása kezd lassulni.

Kaposvári Zoltán

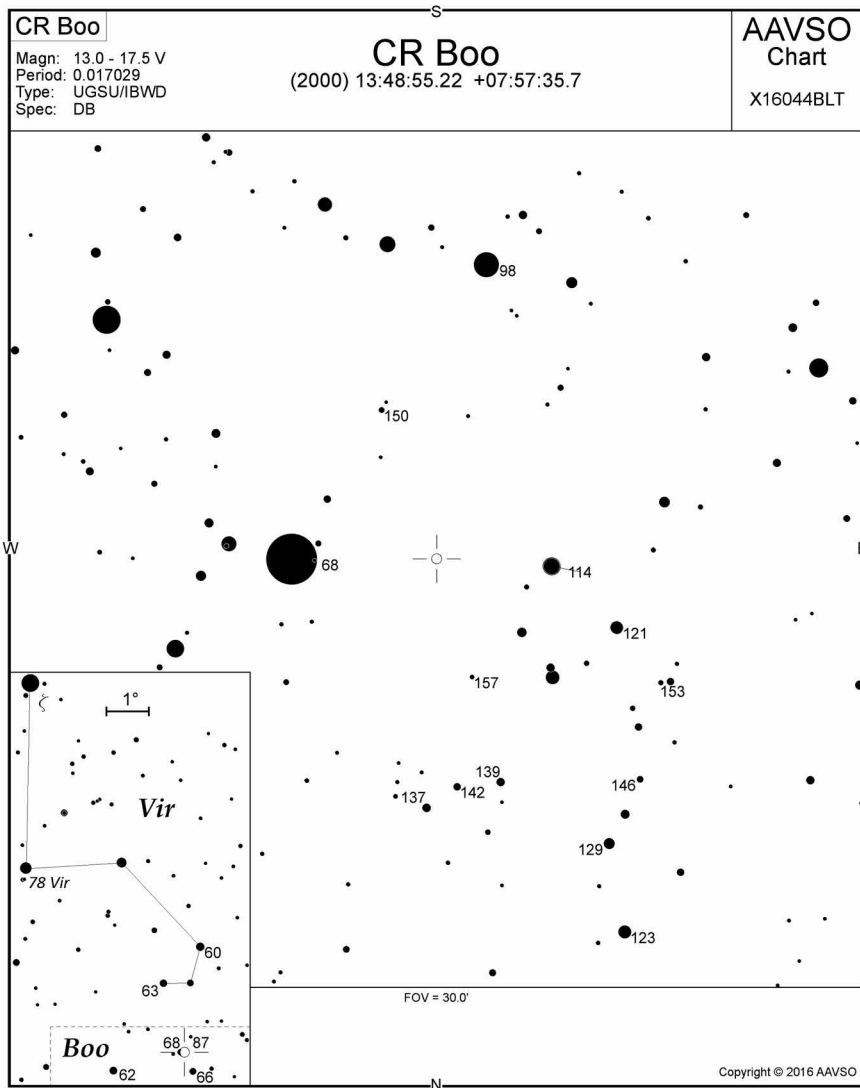
Merkúr-átvonulás május 9-én

Az év legérdekesebb eseménye lesz a május 9-i Merkúr-átvonulás. A jelenség kora délután kezdődik, és napnyugtakor még tart, azaz közel hét órán át lesz megfigyelhető a Merkúr korongja a Nap előtt. Az I. kontaktus Budapestről nézve 11:12:00 UT-kor, a II. 11:15:11 UT-kor következik be. Az ország más részein ettől néhány másodperces eltérés észlelhető. További részletes információk a Meteor csillagászati évkönyv 2016. évi kötetében található (101–105. o.). A jelenség kiváló lehetőséget nyújt távcsöves bemutatók tartására!

MCSE

A hónap változója: CR Bootis

A változócsillagok, azon belül is a kataliz-mikus változók osztályozása igen szerteágazó feladat, köszönhetően az eltérő tömegű, korú, illetve spektrális tulajdonságú párok igencsak változatos viselkedésének. Havi ajánlóinkban már eddig is szép számmal találkozhattunk a szimbiotikus rendszerek és a törpenóvák különféle megjelenési formáival. A CR Bootis az UG osztály SU UMA altípusán belül is külön csoportot alkotó AM CVn csillagok egyik legfényesebb, de legalábbis legdinamikusabban változó képviselője. Az életük vége felé járó, szinte csak héliumból álló, igen szoros fehér törpék alkotta párok keringési periódusa jellemzően nagyon rövid, a 2 órát sem haladja meg, nagytömegű akkréciós korongjuk pedig héliumban gazdag. A vörös óriás komponens is tartalmazó „hagyományos” kölcsönható kettősökkel szemben itt egy kis tömegű, a Roche-térfogatát kitöltő fehér törpe ad át folyamatosan anyagot egy másik, de jóval nagyobb tömegű fehér törpének. Az ilyen ritka csillagpárok jelentősége abban áll, hogy

segítségükkel betekintést nyerhetünk a fehér törpék általános fizikai paramétereibe, mi több, az Ia típusú szupernóvák progenitorai lehetnek. Nem csoda hát, hogy professzionális kampányok sora foglalkozik a típus, ezen belül a CR Boo megfigyelésével. Izgalmas feladat gyakori kitöréseinek és szuperma-

ximumainak folyamatos vizuális észlelése. Fotoelektromos mérésekkel kimutatható az akkréciós korong – a keringési periódussal 3:1 rezonanciában álló – precessziója is, amely a fénygörbére rakódó néhány tizedes magnitúdós hullámzásként jelentkezik.

Bagó Balázs